

шенных внешнеполитических концепций (доктрина «Идти вовне» (2000), доктрина «Мирного возвышения Китая» (2003), теория «Гармоничного мира» (2005) и реализует разные дипломатические инициативы («Улыбчивая дипломатия», «Публичная дипломатия» и «Добрососедская дипломатия») [2, с. 286].

Таким образом, конфуцианство — это одновременно и политика, и административная система, и верховный регулятор экономических и социальных процессов — словом, основа китайского образа жизни, принцип организации китайского общества. Конфуцианские ценности в морально-политической сфере, трансформируясь и модернизируясь, остаются традиционно прежними. Целостность и могущество государства обеспечиваются моральным авторитетом властей и признанием его народом.

КНР идет по самостоятельному пути, основываясь на творческом переосмыслении конфуцианских традиций, а также избирательном использовании достижений западной цивилизации.

Литература

1. Хантингтон, С. Ф. Столкновение цивилизаций / С. Ф. Хантингтон. — М. : АСТ, 2003. — 609 с.
2. Петрунина, Ж. В. Экономическое взаимодействие Китая и стран АСЕАН в XXI в. / Ж. В. Петрунина // Теория и практика общественного развития. — 2014. — № 2. — С. 286—288.

Д. А. Ванюк
БДЭУ. (Мінск)

Навуковы кіраўнік — кандыдат юрыдычных навук І. У. Вішнеўская

КРЫНІЦЫ ПРАВА РАННЯГА СЯРЭДНЯВЕЧЧА НА БЕЛАРУСІ

Станаўленне і развіццё права на тэрыторыі Беларусі ў перыяд ранняга сярэднявечча цесна звязана з працэсам станаўлення дзяржаўнасці ўсходнеславянскіх народаў. Сярэдзіна IX ст., на думку многіх навукоўцаў, з'яўляецца часам нараджэння ўсходнеславянскай дзяржавы, афармлення адзінага прававога парадку. Да гэтага часу дзяржаўнасць усходніх славян была ўжо арганізавана па тэрытарыяльнай прыкмеце, і паступова пачаўся працэс аддзялення публічнай улады ад грамадства шляхам засяроджвання яе ў руках князя і яго дружыны, захоўваючы пры гэтым велізарную своеасаблівасць формаў гэтай улады. Вынікам развіцця дадзеных працэсаў з'яўляецца заснаванне Полацкага, Тураўскага і Навагародскага княстваў на тэрыторыі Беларусі.

Пад крыніцамі права, з аднаго боку, разумеюць тыя творчыя сілы, якія стварылі тыя ці іншыя формы права, з другога — самыя формы права, з якіх чэрпалі звесткі аб тым, што ў гэты час, у дадзеным месцы

252

БДЭУ. Беларускі дзяржаўны эканамічны ўніверсітэт. Бібліятэка.

БГЭУ. Белорусский государственный экономический университет. Библиотека.°.

BSEU. Belarus State Economic University. Library.

<http://www.bseu.by/elib@bseu.by>

з'яўляецца станоўчым або дзеючым правам. Абодва бакі пытання ўзаемазвязаны. Ад паняцця «крыніцы права» ў той жа час варта адрозніваць паняцце «крыніцы гісторыі права». Пад апошнімі маюцца на ўвазе тыя гістарычныя сведчанні, з якіх чэрпалі дадзеныя або звесткі аб стане права ў тую ці іншую гістарычную эпоху. Гэта крыніцы для навуковага вывучэння гісторыі права. У старажытных гістарычных эпохі пераважнымі формамі права з'яўляюцца звычай і дагавор.

Безумоўна, пануючай крыніцай права ў перыяд ранняга сярэднявечча былі прававыя звычай, на якія абасіраліся князі, калі прымалі рашэнні ў сферы суда і кіравання. Прававыя звычай — прававыя нормы, якія склаліся шляхам пастаяннага прымянення адных і тых жа правіл да аднародных выпадкаў у жыцці. Даследчыкі адзначаюць тры характэрныя рысы звычайнага права ў раннім сярэднявеччы: партыкулярызм, традыцыяналізм, дуалізм.

Самым першым з дайшоўшых да нас пісьмовых крыніц права IX—X ст. з'яўляюцца дагаворы Русі з Візантыяй (907, 911, 944, 971 гг.). Гэтыя дамовы — вынікі ваенных паходаў рускіх князёў. Дагаворы заключаліся ў пісьмовай форме; гэта было новым для Русі, бо да гэтага не існавала пісьмовых зборнікаў звычайнага права. Акрамя таго, неабходна адзначыць, што развіццё прававой сістэмы Візантыі было нашмат вышэй, чым старажытнаруская. Таму вельмі важным з'яўляецца пытанне аб тым, якое права пераважае ў дамовах: старажытнарускае або візантыйскае.

Нормы, сфармуляваныя ў гэтых дагаворах, закранаюць шырокае кола пытанняў: гэта перш за ўсё гандлёвыя адносіны, нормы міжнароднага супрацоўніцтва, крымінальнага і грамадзянскага права.

Некаторыя вучоныя сцвярджаюць, што Руска-Візантыйскія дагаворы з'яўляюцца штуршком да пераходу ад звычайнага права да пісьмовага. І на працягу XI ст. ствараўся першы варыянт пісьмовага ўсходнеславянскага права, які вядомы пад назвай Руская Праўда. Руская Праўда — першы кадыфікаваны зборнік норм звычайнага права Русі. Пытанне аб часе паходжання Рускай Праўды спрэчнае. Большасць сучасных даследчыкаў звязваюць стварэнне Рускай Праўды з дзейнасцю Яраслава Мудрага (1016—1054 гг.). Нормы Рускай Праўды рэгулявалі вельмі шырокае кола грамадскіх адносін. У ёй мелі месца нормы крымінальнага, грамадзянскага права і працэсу. Руская Праўда ва ўсіх яе рэдакцыях і спісах з'яўляецца помнікам велічэзнага гістарычнага значэння. На працягу некалькіх стагоддзяў яна служыла асноўным кіраўніцтвам пры судовым разглядзе. З'яўляючыся першым пісаным зборам законаў, яна, тым не менш, дастаткова поўна ахоплівае вельмі шырокую сферу тагачасных адносін.

Каштоўным помнікам беларускага права ў раннім сярэднявеччы з'яўляецца Дагавор 1229 г. беларускіх гарадоў з Рыгай і Гоцкім берагам. У літаратуры ён вядомы пад назвай «Смаленская гандлёвая праўда». Гэты Дагавор у нейкай ступені быў заснаваны на Рускай Праўдзе і асабліва на дагаворах Полацка з Рыгай 1210, 1212 гг. Дагавор 1229 г. замацаваў прававыя нормы, якія гарантавалі і забяспечвалі развіц-

цё міжнародных гандлёвых адносін на падставе ўзаемнасці і раўнапраўя.

Тэкст дагавора складаецца з шэрага артыкулаў, у якіх выкладзены нормы крымінальнага, працэсуальнага права і права па абавязальствах, а таксама палажэнні, што рэгламентавалі парадак заключэння дагавораў куплі-продажу, перавозу тавараў і інш. Дагавор устанаўліваў гарантыі недатыкальнасці іншаземных купцоў, узаемныя прывілеі па тавараабмене, агаворваў умовы перашкоднага продажу тавараў.

Такім чынам, галоўнае прызначэнне дагавора 1229 г. заключалася ў замацаванні прававых нормаў, якія забяспечылі нармальныя адносіны паміж заходне- і ўсходнееўрапейскімі народамі.

Усе гэтыя прававыя акты служаць каштоўнымі крыніцамі пры вывучэнні права ранняга сярэднявечча. На іх падставе мы мяркуем аб сацыяльна-палітычным і эканамічным жыцці грамадства і асобных людзей таго часу, аб узроўні развіцця прававых адносін. Гэтыя помнікі з'яўляюцца прававой спадчынай беларускага народа, сведчаць аб тым, што мы маем дзяржаўна-правую гісторыю, якой можам ганарыцца, як і іншыя еўрапейскія народы.

Е.А. Волова
БГЭУ (Мінск)

Научный руководитель — кандидат исторических наук М.В. Давыденко

УПРАВЛЕНИЕ: ОТ ИСТОКОВ К ЭФФЕКТИВНОСТИ. ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ УПРАВЛЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Несколько десятилетий назад предопределялось возникновение такого понятия, как менеджмент. Когда-то один человек прекрасно справлялся с должностью и руководителя, и исполнителя. Он контролировал работу небольших предприятий, был новатором. Но спустя время предприятия начали расширяться, и следить за их функционированием в одиночку стало непросто. Так произошло разделение на руководителей и исполняющих. Функциональный набор менеджера пополнялся и совершенствовался.

Менеджер — это человек, который реализует взаимосвязанные функции управления, такие как планирование, организация, мотивация и контроль.

В 1911 г. Гаррингтон Эмерсон написал работу «Двенадцать принципов производительности».

Проанализируем данные принципы в современном понимании:

1. Четко поставленные цели. Цель не только должна быть общей, она еще должна быть правильно сформулирована и понятна.

2. Здравый смысл — это множество взглядов об окружающей нас действительности. Если ваше мнение не совпадает с чьим-то другим